

ZASTUPOVÁN OSA
OD 1972, V DATABÁZI
MÁ REGISTROVÁNO
1085 HUDEBNÍCH
DĚL

Martin Kratochvíl

„Poslední slovo měli portrétovaní umělci“

Šíře záběru Martina Kratochvíla je příslovečně renesanční. Tentokrát jsme se však nezaměřili na jeho počiny podnikatelské, cestovatelské ani muzikantské, byť zrovna vydává hned dvě nová alba. Ale o hudbu stejně půjde především. Soustředili jsme se totiž na jediné téma. Pozoruhodný televizní dokumentární seriál Příběhy českého jazzu, na kterém Martin pracoval jako autor námětu, scenárista, režisér i kameraman.

TEXT: TOMÁŠ S. POLÍVKA

Příběhy českého jazzu jsi definoval jako seriál muzikantských příběhů, nikoliv jako popisný dokument či katalog jazzové historie. Byť i to by bylo velmi záslužné. Co tě vedlo právě k takové koncepci?

Začnu trochu zešíroka. Jazz je symbol svobody, je svobodně hrán i obecně vnímán jako odpor k diktaturám. Ne nadarmo byl solí v očích všem režimům reglementujícím lidský život i myšlení. Bylo by tedy možno předpokládat, že i komunismus v Československu měl k jazzu podobně nepřátelský vztah. Jenže tomu tak překvapivě nebylo. Nevím, kdo přišel s tou geniální fintou a nazval jazz hudbou černého pracujícího a vykořisťovaného lidu. Na takovou hudbu je neradno sahat, natož ji zakazovat, jako se to přihodilo folku, rocku a dalším žánrům. Tím je možno zdůvodnit i fakt, že jazzu, který byl bez velkých potíží provozován a nahráván, je v televizních i rozhlasových archivech přibližně trojnásobně víc než rocku a folku. Byl ale natáčen bez větších komentářů i konotací k jeho exkluzivním

interpretům. A tak po delším úvodu přichází logická dedukce: archivy jsou plné zdůvodnění, proč je jazz hudbou vykořisťovaných, ale úplně v nich chybí osobní příběhy interpretů, které přece zásadně ovlivňují improvizovanou hudbu. Proto nás s producentem Radimem Smetanou napadlo postavit seriál hlavně na oněch příbězích, které mnohdy úzce souvisely s vlastní hudbou protagonistů.

Za přípravou seriálu jsou dva roky práce. Jak proces výroby vlastně probíhal, co bylo primární? Odrazil ses od pátrání v televizních archivech, nebo spíše od vlastního povědomí o příběhu, ke kterému jsi poté hledal vhodné materiály?

Příběh byl vždycky základem. Hudba, ač mnohdy geniální, je jenom kulisou příběhu. S trochou cynismu mohu říct, že chyběl-li příběh, nebyl ani ten či onen jazzman exponován. Samozřejmě, film umožňuje všelijaké figle, flashbacky a falešně

→

Točit film o sobě je ošemetná záležitost, hraničící s ošklivým konfliktem zájmů a preferencí. Díl o Jazz Q natočil naprosto bez mých intervencí můj starý přítel a pamětník oněch časů, režisér Jiří Střecha. Ať diváci sami posoudí, nakolik se mu to povedlo.

Josef Zíma byl překvapivě rovněž jedním z účinkujících na koncertě k seriálu Příběhy českého jazzu live, foto: Ivan Prokop

asociace, ke kterým jsme se museli uchýlit, když příběh neudržel dějovou linii. Žijící protagonisté v tomto ohledu mohli svými výpověďmi významně pomoci toku příběhů, popřípadě si nějaké domyslet nebo přikrášlit stávající.

Někdy archivy přinesly nevědomky výborné historiky a stačilo je jen vhodně sestříhat a uvést do souvislostí. Klíčovou roli tady sehrál „vševědoucí“ producent Alexej Guha, který ví, co kdy bylo v minulosti z oblasti jazzu natočeno, protože se na tom mnohdy sám podílel.

Jak říkáš, jako snazší práce vypadá příprava dílů o žijících legendách. Například Jiří Stivín si svůj příběh prostě zábavně odvypráví, poté už stačí „jen“ ilustrovat jeho povídání vhodnými

dobovými záběry. Ale bylo to opravdu tak? Spolupráce s žijícími umělci může znamenat i střet názorů, jejich třeba nevědomky klamavý, subjektivní pohled na věc.

Jasně že například elokventní Jirka Stivín, sám absolvent FAMU, okamžitě pochopil dramaturgický záměr a nasměroval vyprávění žádoucím směrem. Jindy ovšem i u žijících muzikantů bylo třeba napsat podrobný scénář a držet je „v roli“.

Seriál se však vědomě vyhýbal nějakým hodnotícím kritériím, takže střety režiséra s aktéry v podstatě odpadly. Dobrý režisér by navíc neměl prosazovat svůj vkus, spíše citlivě naslouchat toku příběhu a ve střížně ho ještě akcentovat a „vylepšit“.

Jeden z dílů seriálu je věnován Janě Koubkové,
foto: Ondřej Sláma

Pokud přece došlo k rozporu nějak objektivněji vnímané reality s tím, jak umělec vnímá věc ze svého hlediska, co dostalo přednost? Slovo režiséra, nebo portrétovanému daná volnost vykreslit se, jak se sám vidí?

Přednost měla vždy autenticita příběhu a jeho potenciál vyjádřit na detailu nějakou širší myšlenku. Jistěže aktéři musí mít volnost vyjádření. Je pak na režisérovi a střihači, jak se s materiálem popasují. Jako střihačka zde zaslouží obdiv výborná a hudbu ctící Ivana Davidová.

Jazz Q s Joan Duggan (1975),
foto: archiv Martina Kratochvíla

Poslední slovo ale má vždy náš umělec, proti jeho vůli nelze nic měnit.

Nebránil ses ani sympatické nadsázce a humoru. Měl jsem možnost vidět s předstihem třeba díl o Česích v Americe, pasáží o Lacovi Déczim z úst Laca Troppa je vážně úsměvná.

Sekvence Laca Troppa, s nadsázkou a humorem pomlouvajícího svého dobrého přítele, skoro jako kdyby spadla z nebe, aby pomohla šťavnatosti celé epizody seriálu. A taky byla můj

skromnou a zábavnou „pomstou“ Lacovi Déczimu, který několik dnů předtím nadřazeně odmítl mluvit na kameru na koncertě, na který mě přitom sám pozval.

Předpokládám, že existuje také díl seriálu pojednávající o jistém Martinu Kratochvílovi, bez toho by Příběhy českého jazzu nebyly úplné. Pokud předpokládám správně, jak sis s tímto choulostivým úkolem poradil? Pomohl s pohledem zvenčí některý z kolegů?

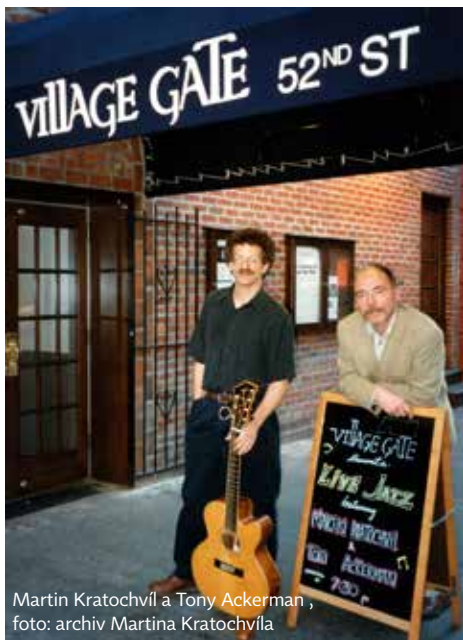
Točit film o sobě je ošemetná záležitost, hraničící s ošklivým konfliktem zájmů a preferencí. Díl o Jazz Q natočil naprosto bez mých intervencí můj starý přítel a pamětník oněch časů, režisér Jiří Střecha. Ať diváci sami posoudí, nakolik se mu to povedlo.

V současné podobě má seriál 22 pokračování. Tvůj původní plán byl natočit 48 dílů. Znamená to, že na vyprávění mnoha příběhů se nedostalo. Pokud by tomu nahrávaly okolnosti, uvažuješ o pokračování projektu?

Jak už jsem se zmínil dříve, materiálů

Jeden z dílů seriálu je věnován Lubošovi Andrštovi, foto: archiv Martina Kratochvíla

Martin Kratochvíl a Tony Ackerman, foto: archiv Martina Kratochvíla

pro seriál existuje až dost. Vezmeme-li v úvahu, že skvělý dokument Bigbít měl, tuším, dvaadvacet dílů a jazzu je v televizních archívech trojnásobek vůči rocku, bylo by ještě co dodělat a z čeho vybírat. Všechno záleží na úspěchu, tedy sledovanosti Příběhů českého jazzu a na vůli ČT art v budoucnu pokračovat.

Při výběru osobností, kterým jsou jednotlivé díly věnovány, sesnažil být nestranný a hodnotit jen nosnost jejich příběhů, případně význam hudebníka v rámci scény, nebo hrál podstatnou roli i čistě osobní vkus?

Osobní vkus hraje vždy roli, ale snažil jsem se být nestranný. Absolutní prioritou bylo stáří protagonistů a naše

snaha přiblížit televizním divákům i ty osobnosti, které v současnosti už příliš často nevystupují. Během postprodukce například zemřel profesor Jiří Jirmal, vynikající jazzový i klasický kytarista a pedagog, zachycený v epizodě pojmenované Pamětníci.

Který životní muzikantský osud tě osobně nejvíce zaujal?

Jsou osudy hvězdné, končící většinou v USA. Reprezentují je například Miroslav Vitouš, Jan Hammer, Jiří Mráz, Laco Déczi nebo Iva Bittová. Ale velmi krásné jsou i osudy těch, kteří se pak vrátili domů. Mě asi nejvíce zaujal Jan Konopásek.

Narazil jsi při průzkumu archívů na něco, o čem jsi ani

Jeden z dílů seriálu je věnován Jiřímu Stivínovi,
foto: Michal Kubata

**netušil, že by mohlo existovat a být
zaznamenáno, a naprosto tě to nadchlo?**

Velmi mě překvapilo, jak jsem dnes vnímal kapely Karla Krautgartnera, Gustava Broma, Karla Vlachy a dalších. Z gruntu jsem na ně změnil názor. Když jsem se s jejich hudbou setkal zamlada, jako tehdejšímu revolucionáři mi připadala „režimní“. Dnes, když jsem prostřednictvím archivu znovu viděl a slyšel jejich skvělé dobové nahrávky, vidím bohužel, že dnešní laťka úrovně populární hudby spadla hodně hluboko. ☒

Foto: archiv Martina Kratochvíla

Jsou osudy hvězdné, končící většinou v USA. Reprezentují je například Miroslav Vitouš, Jan Hammer, Jiří Mráz, Laco Déczi nebo Iva Bittová. Ale velmi krásné jsou i osudy těch, kteří se pak vrátili domů. Mě asi nejvíce zaujal Jan Konopásek.
